

MINISTERUL CULTURII ȘI
IDENTITĂȚII NAȚIONALE

RAPORT de inventariere și analiză legislație

Finanțarea patrimoniului cultural

Numele și prenumele autorului: Vasile Alis

Data predării raportului: 8 noiembrie 2019

Proiect: Monumente istorice, planificare strategică și politici publice optimizate (SIPOCA 389/SMIS 115895)
Activitatea „A1.1 Inventarierea și analiza legislației în domeniul patrimoniului cultural”

CUPRINS

I. Introducere	2
I.1 Acte normative.....	3
II. Existența structurilor responsabile și evidențierea mecanismelor prevăzute de cadrul legal actual....	5
II.1 Programe naționale de finanțare	8
III. Analiza distincției dintre patrimoniul cultural aflat în proprietate privată și a celui aflat în proprietate publică în ceea ce privește capacitatea proprietarilor/administratorilor de a accesa fondurile disponibile pentru protejarea patrimoniului cultural	13
IV. Regimul impozitării și taxării bunurilor aparținând patrimoniului cultural național.....	14
V. Existența mecanismelor de cofinanțare prin programele de finanțare externă	19
VI. Concluzii	25

Raport: Finanțarea patrimoniului cultural
Întocmit: Alis Vasile, reglementator – expert analiză și sistematizare legislație
Data: 8 noiembrie 2019

I. Introducere

Proiectul „Monumente istorice - planificare strategică și politici publice optimizate” are ca obiectiv general optimizarea și eficientizarea actului administrativ, legislativ și decizional în administrația centrală și serviciile sale deconcentrate în domeniul patrimoniului cultural național, iar ca obiective specifice, sistematizarea și simplificarea fondului legislativ activ din domeniul patrimoniului cultural național și crearea cadrului strategic și operațional pentru realizarea de politici bazate pe dovezi în domeniul patrimoniului imobil.

Printre principalele activități ale proiectului se numără inventarierea și analiza legislației în domeniul patrimoniului cultural; prezentul raport este subsumat acesteia activități, fiind o analiză a corpului normativ aferent domeniului și a modului său de aplicare, cu referire strictă la finanțarea activităților de protejare patrimoniului cultural, și având următoarele obiective și linii de analiză:

- existența structurilor responsabile și evidențierea mecanismelor prevăzute de cadrul legal actual în ce privește:
  - colectarea sumelor din varii taxe;
  - formarea bugetelor din zona patrimoniului cultural;
  - posibilitatea de inițiativă și de întoarcere în sistem a sumelor respective;
- identificarea nevoilor de finanțare în sensul subvențiilor sau a facilităților fiscale din partea statului prevăzute de legislația actuală și constatarea aplicabilității prevederilor legale respective, respectiv a impedimentelor de implementare a lor;
- analiza distincției dintre patrimoniul cultural aflat în proprietate privată și a celui aflat în proprietate publică în ceea ce privește capacitatea proprietarilor/administratorilor de a accesa fondurile descrise la punctul anterior;
- regimul impozitării și taxării bunurilor aparținând patrimoniului cultural național, chestiunea moștenirii în stimularea interesului de a deține astfel de bunuri ca formă de tezurizare; efectele directe ale diverselor măsuri fiscale asupra fiecărei specii a patrimoniului cultural;
- existența mecanismelor de cofinanțare prin programele de finanțare externă, în special din partea U.E. și potențialul de îmbunătățire a atragerii acestor fonduri cu semnalarea:
  - oportunităților de diseminare a măsurilor dedicate patrimoniului cultural în cadrul altor programe și măsuri versus cele ce ar rezulta din crearea unui program operațional distinct;
  - limitărilor birocratice privind derularea finanțărilor ce intră în conflict cu interesele bunelor practici în restaurarea și conservarea patrimoniului cultural;
  - structuri și personal ce interferează în buna finanțare prin programele europene.

Liniile de analiză au fost formulate de arh. Adrian Crăciunescu, coordonatorul activității de elaborare a proiectului Codului patrimoniului cultural, activitate principală a proiectului „Monumente istorice - planificare strategică și politici publice optimizate”.

I.1 Acte normative

Actele normative analizate în elaborarea prezentului raport sunt următoarele:

- Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, republicată în M.Of. nr. 259/9 apr. 2014, cu modificările și completările ulterioare;
- Legea nr. 422/2001 privind monumentele istorice, republicată în M.Of. nr. 938/20 noi. 2006, cu modificările și completările ulterioare;
- Ordonanța Guvernului nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național, aprobată prin Legea nr.378/2001, republicată în M.Of. nr. 951/24 noi. 2006,cu modificările și completările ulterioare;
- Legea nr. 311/2003 a muzeelor și colecțiilor publice, republicată în M.Of. nr. 207/24 mar. 2014;
- Legea nr. 26/2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial, publicată în M. Of. nr. 168/5 mar. 2008;
- Legea nr. 227/2015 Codul fiscal, publicată în M.Of. nr. 688/10 sept. 2015, cu modificările și completările ulterioare;
- Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, publicată în M.Of. nr. 555/2019;
- Legea nr. 500/2002 privind finanțele publice, publicată în M.Of. nr. 597/13 aug. 2002, cu modificările și completările ulterioare;
- Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale, publicată în M.Of. nr. 618/18 ul. 2006, cu modificările și completările ulterioare;
- Legea nr. 32/1994 privind sponsorizarea, publicată în M.Of. nr. 129/25 mai 1994, cu modificările și completările ulterioare;
- Hotărârea Guvernului nr. 90/2010 privind organizarea și funcționarea Ministerului Culturii și Patrimoniului Național, publicată în M.Of. nr. 116/22 feb. 2010, cu modificările și completările ulterioare;
- Hotărârea Guvernului nr. 593/2011 privind organizarea și funcționarea Institutului Național al Patrimoniului, publicată în M.Of. nr. 429/20 iun. 2011, cu modificările și completările ulterioare;
- Hotărârea Guvernului nr. 1430/2003 pentru aprobarea Normelor metodologice privind situațiile în care Ministerul Culturii și Cultelor, respectiv autoritățile administrației publice locale, contribuie la acoperirea costurilor lucrărilor de protejare și de intervenție asupra monumentelor istorice, proporția contribuției, procedurile, precum și condițiile pe care trebuie să le îndeplinească proprietarul, altul decât statul, municipiul, orașul sau comuna, publicată în M.Of. nr. 905/18 dec. 2003;
- Hotărârea Guvernului nr. 610/2003 pentru aprobarea Normelor metodologice privind procedura de acordare a creditelor necesare efectuării de lucrări de protejare la monumentele istorice deținute de persoanele fizice sau juridice de drept privat, publicată în M.Of. nr. 402/10 iun. 2003;
- Hotărârea Guvernului nr. 1502/2007pentru aprobarea Normelor metodologice privind cuantumul timbrului monumentelor istorice și modalitățile de percepere, încasare, virare, utilizare și evidențiere a sumelor rezultate din aplicarea acestuia, publicată în M.Of. nr. 28/15

- ian. 2008, cu modificările și completările ulterioare (Hotărârea Guvernului nr. 691/2019 pentru modificarea și completarea Normelor metodologice privind cuantumul timbrului monumentelor istorice și modalitățile de percepere, încasare, virare, utilizare și evidențiere a sumelor rezultate din aplicarea acestuia, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 1.502/2007, publicată în M.Of. nr. 758/18 sept. 2019);
- Ordinul Ministrului Culturii nr. 3765/2016 pentru aprobarea Normelor metodologice privind elaborarea și derularea Programului național de restaurare a monumentelor istorice, finanțat de la bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Culturii, și gestionat de Institutul Național al Patrimoniului, publicat în M.Of. nr. 743/23 sept. 2016, cu modificările și completările ulterioare (O.M.C.I.N. nr. 2978/2019, publicat în M.Of. nr. 813/2019);
  - Legea nr. 98/2016 privind achizițiile publice, publicată în M.Of. nr. 390/23 mai 2016, cu modificările și completările ulterioare;
  - Ordonanța Guvernului nr. 51/1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor, proiectelor și acțiunilor culturale, publicată în M.Of. nr. 296/13 aug. 1998, cu modificările și completările ulterioare;
  - Ordinul Ministrului Culturii și Patrimoniului Cultural nr. 2066/2011 pentru aprobarea Normelor metodologice privind stabilirea, vărsarea și gestionarea sumelor care constituie Fondul cultural național, cu modificările și completările ulterioare (Ordinul Ministrului Culturii și Identității Naționale nr. 2415/2019, publicat în M.Of. nr. 447/5 iun. 2019);
  - Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 76/2018 privind aprobarea Programului de investiții în domeniul culturii, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, publicată în M.Of. nr. 631/19 iul. 2018, aprobată prin Legea nr. 86/2019, cu modificările și completările ulterioare (Ordonanța Guvernului nr. 20/2019, publicată în M.Of. nr. 697/23 aug. 2019);
  - Ordinul Ministrului Culturii nr. 2134/2016 Norme metodologice privind organizarea și desfășurarea Programului național de finanțare a cercetării arheologice sistematice;
  - Legea nr. 238/2010 privind declararea zilei de 15 ianuarie Ziua Culturii Naționale, publicată în M.Of. 831/13 dec. 2010;
  - Hotărârea Guvernului nr. 802/2005 privind organizarea și funcționarea Administrației Fondului Cultural Național, publicată în M.Of. nr. 697/3 aug. 2005, cu modificările și completările ulterioare (H.G. nr. 122/2007, H.G. nr. 1184/2008, H.G. nr. 1410/2009, H.G. nr. 575/2013);
  - Ordinul Ministrului Culturii și Patrimoniului Național nr. 2066/2011 pentru aprobarea Normelor metodologice privind stabilirea, vărsarea și gestionarea sumelor care constituie Fondul cultural național, publicat în M.Of. nr. 176/2011, cu modificările și completările ulterioare (O.M.C. nr. 2624/2014, O.M.C.I.N. nr. 2415/2019 , publicat în M.Of. nr. 447/5 iun. 2019);
  - Ordinul Ministrului Culturii și Patrimoniului Național nr. 2231/2011 pentru aprobarea Normelor metodologice privind organizarea și funcționarea comisiilor, procedura de selecție a programelor, proiectelor și acțiunilor culturale în vederea acordării de finanțări nerambursabile din Fondul Cultural Național, precum și de soluționare a contestațiilor, publicat în M.Of. nr. 302/3 mai 2011, cu modificările și completările ulterioare (O.M.C. nr. 2355/2013, publicat în M.Of. nr. 480/1aug. 2013).

II. Existența structurilor responsabile și evidențierea mecanismelor prevăzute de cadrul legal actual

Structurile responsabile pentru finanțarea activităților de protejare a patrimoniului cultural sunt stabilite de principalele acte normative din domeniu, mecanismele fiind, după caz, prevăzute și acestea în legile în vigoare sau în normele metodologice de aplicare a legilor.

Responsabilitatea finanțării activităților de protejare a patrimoniului revine **autorităților publice** – centrale (Ministerul Culturii) și locale, instituțiilor publice specializate (Institutul Național al Patrimoniului, Administrația Fondului Cultural Național și, indirect, **instituțiile specializate** deținătoare de patrimoniu – muzee, arhive, biblioteci, ca și **instituțiile nespecializate deținătoare** de bunuri culturale), **proprietarilor și titularilor altor drepturi reale** asupra bunurilor din patrimoniul cultural național.

Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale (Anexa nr. 2) stabilește că, în bugetele proprii ale județelor, se prevăd cheltuieli pentru cultură, recreere și religie, respectiv, pentru servicii culturale asigurate de biblioteci județene, pentru muzee, pentru centre de conservare și promovare a culturii tradiționale, ca și pentru consolidarea și restaurarea monumentelor istorice; bugetele locale cuprind și cheltuieli pentru servicii culturale asigurate de biblioteci comunale, orașenești și municipale, precum și de muzee.

Pentru finanțarea programelor, proiectelor și acțiunilor culturale, în sensul îmbunătățirii sistemului de finanțare a acestui tip de activități, a fost emisă **Ordonanța Guvernului nr. 51/1998** care, potrivit art. 1, alin. (1), „stabilește și reglementează cadrul general, principiile și procedurile sistemului de finanțare nerambursabilă de la bugetul de stat și/sau de la bugetele locale” a activităților culturale.

O.G. nr. 51/1998 include prevederi referitoare la organizarea și funcționarea Administrației Fondului Cultural Național și la sursele de constituire a Fondului Cultural Național – programul de finanțare gestionat de A.F.C.N. este prezentat în secțiunea următoare, „Programe naționale de finanțare”.

O.G. nr. 51/1998 instituie posibilitatea organizării de scheme de finanțare nerambursabilă, de către autoritățile publice centrale sau locale și de instituții publice ce au ca obiect de activitate finanțarea programelor, proiectelor și acțiunilor culturale.

Beneficiarii finanțărilor nerambursabile pot fi persoane fizice autorizate sau persoane juridice de drept public sau privat (instituțiile publice finanțate din fonduri publice neputând primi acest tip de finanțare de la autoritățile în subordinea cărora funcționează).

Finanțările acordate în temeiul O.G. nr. 51/1998 sunt condiționate de existența unor fonduri proprii ale beneficiarului finanțării sau a unor fonduri din alte surse și se realizează pe baza selecției de oferte culturale organizate cel puțin o dată pe an, urmându-se principiile liberei concurențe, transparenței, diversității culturale și pluridisciplinarității, neretroactivității și susținerii debutului.

Din fondurile prevăzute de autoritățile finanțatoare în bugetele proprii anuale, actul normativ prevede a se rezerva între 2% și 8% pentru finanțarea unor nevoi culturale de urgență.

În ceea ce privește cadrul normativ care reglementează activitățile de protejare a patrimoniului cultural, ne vom referi în continuare la principalele acte normative aplicabile – O.G. nr. 43/2000, Legea nr. 182/2000, Legea nr. 422/2001, Legea nr. 26/2008.

Potrivit **O.G. nr. 43/2000**, **autoritățile publice centrale** finanțează cercetarea arheologică, conservarea, restaurarea și punere în valoare a siturilor din zonele de interes arheologic prioritar, din sumele alocate prin bugetul de stat Ministerului Culturii.

Astfel, O.G. nr. 43/2000 prevede că **autoritățile publice locale** au următoarele atribuții și obligații în ceea ce privește finanțarea unor activități de protejare a patrimoniului arheologic:

- finanțează cercetarea arheologică în vederea descărcării de sarcină arheologică a terenurilor pe care se efectuează lucrări publice pentru care sunt ordonatori principali de credite;
- prevăd în bugetele proprii fonduri pentru elaborarea sau modificare documentațiilor de urbanism și amenajare a teritoriului, în vederea protejării patrimoniului arheologic, pentru elaborarea reglementărilor speciale de protecție a patrimoniului, pentru marcarea limitelor zonelor de interes arheologic prioritar.

Legea nr. 182/2000 stabilește responsabilitatea autorităților publice - statul și autoritățile publice locale -, în protejarea patrimoniului cultural național mobil, inclusiv rolul coordonator al statului prin autoritatea publică centrală de specialitate, Ministerul Culturii. Totodată, sunt prevăzute și obligații de asigurare a resurselor financiare necesare protejării patrimoniului, în sarcina proprietarilor, titularilor de alte drepturi reale sau deținătorilor de bunuri culturale, cu precădere fiind vizate bunurile culturale mobile clasate.

Potrivit Legii nr. 182/2000, art. 2, statul asigură baza materială și resursele financiare necesare pentru protejarea patrimoniului cultural național mobil.

Capitolul VII al Legii reglementează finanțarea activităților specifice de protejare a patrimoniului, stipulând următoarele:

- finanțarea activităților de descoperire, colectare, cercetare, expertizare, clasare, inventariere, depozitare, conservare, preparare, restaurare, protejare și punere în valoare a bunurilor culturale mobile clasate, indiferent de proprietar, de titularii altor drepturi reale și de titularii dreptului de administrare, se poate face de Ministerul Culturii, Ministerul Educației Naționale, autoritățile administrației publice centrale și locale, Academia Română și de alte instituții publice, după caz, din venituri proprii și din alocații bugetare [(art. 50, alin. (1)];
- achiziționarea de bunuri culturale mobile pentru instituțiile publice specializate, în funcție de subordonarea acestora, se poate face din sumele prevăzute cu această destinație în bugetele autorităților administrației publice centrale sau locale.

Legea nr. 182/2000 cuprinde și prevederi referitoare la activități specifice de protejare a patrimoniului, cum este inventarierea informatizată a bunurilor culturale mobile deținute de instituții publice, autoritățile publice în subordinea cărora funcționează instituțiile deținătoare de bunuri aparținând patrimoniului cultural național mobil având obligația de a asigura resursele financiare necesare acestei operațiuni.

Finanțarea achiziționării și instalării de sisteme antiefracție, antiincendiu și de asigurare a microclimatului pentru protecția bunurilor culturale mobile este în sarcinamai multor categorii de deținători, cu orice titlu, de bunuri culturale mobile clasate – instituții publice, culte, operatori economici.

Legea stabilește posibilitatea acordării de fonduri publice nu doar pentru protejarea bunurilor proprietate publică, ci și pentru protejarea bunurilor culturale aflate în proprietate privată; în acest

sens, pentru bunurile culturale mobile clasate în categoria „Tezaur”, aflate în pericol iminent de distrugere sau gravă degradare, restaurate prin ordin al ministrului culturii, cu aprobarea Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor, se pot finanța cheltuielile de restaurare, integral sau parțial, de la bugetul de stat sau din bugetele locale, dacă proprietarul este o persoană fizică ce nu dispune de fondurile necesare. Fondurile se pot recupera doar în cazul vânzării ulterioare a acestor bunuri, alte condiții nefiind impuse de lege pentru acordarea finanțării (art. 30).

În completarea O.G. nr. 43/2000, Legea nr. 182/2000 stabilește că, finanțarea cercetărilor arheologice pentru emiterea certificatului de descărcare de sarcină arheologică, cu privire la terenurile în care se găsesc bunuri arheologice, identificate prin investigații anterioare, este asigurată de beneficiarul lucrărilor.

Legea nr. 422/2001 include, ca și Legea nr. 182/2000, un capitol referitor la finanțarea protejării monumentelor istorice.

La art. 49, se precizează că protejarea monumentelor istorice se finanțează de către proprietarii sau deținătorii acestora, existând și posibilitatea cofinanțării din fonduri publice sau din alte surse.

Autoritățile publice centrale și locale au obligația de a prevedea în bugetele proprii fondurile necesare protejării monumentelor istorice aflate în proprietatea statului și a unităților administrativ-teritoriale (art. 50).

Pentru bugetul Ministerului Culturii, este stipulat a fi prevăzute creditele bugetare necesare pentru finanțarea lucrărilor la monumentele istorice din administrarea Institutului Național al Patrimoniului, pentru finanțarea lucrărilor de protejare a monumentelor istorice proprietate publică, pentru finanțarea sau cofinanțarea lucrărilor de protejare a monumentelor istorice proprietate privată (art. 50).

De asemenea, atât statul, prin Ministerul Culturii, cât și autoritățile publice locale, pot contribui financiar sau pot finanța integral lucrări de protejare a monumentelor istorice, indiferent de regimul de proprietate al acestora, în condiții stabilite prin norme metodologice.

La data alocării sprijinului financiar, în cuantumul contribuției autorităților publice se constituie o garanție imobiliară pentru o perioadă de 10 ani în favoarea statului sau, după caz, a unităților administrativ-teritoriale, garanție ce se recuperează în totalitate de la beneficiarul contribuției publice, împreună cu dobânzile aferente, dacă bunul în cauză a fost înstrăinat de proprietar altei persoane decât statul sau autoritatea administrației publice locale înainte de împlinirea perioadei de 10 ani de la constituirea garanției imobiliare (care se stinge de drept la împlinirea termenului de 10 ani de la constituire).

Costul lucrărilor de proiectare, expertizare, conservare, reparare, consolidare, restaurare și punere în valoare a monumentelor istorice, incluse în programe de importanță națională sau internațională stabilite prin hotărâre a Guvernului, indiferent de proprietarul respectivelor monumente istorice, poate fi acoperit integral ori parțial de la bugetul de stat sau al unităților administrativ-teritoriale, prin bugetul ordonatorilor de credite care participă la realizarea programelor, pentru acoperirea costurilor nefiind obligatorie constituirea de garanții de către beneficiarii contribuției. Aceste tipuri de lucrări sunt considerate a fi de interes public național și sunt scutite de taxa pentru eliberarea certificatului de urbanism și a autorizației de construire (art. 38, 39).

Autoritățile publice locale au în competență: alocarea de resurse financiare pentru protejarea monumentelor istorice aflate în proprietatea lor, ca și pentru protejarea celor abandonate sau aflate în

litigiu, pentru elaborarea documentațiilor de urbanism și amenajare a teritoriului și a regulamentelor aferente acestora, elaborarea sau aprobarea de măsuri administrative, bugetare sau fiscale de prevenire a degradării monumentelor istorice și a zonelor protejate din aria lor teritorială de competență.

Legea nr. 26/2008 instituie măsuri de finanțare a activităților de protejare a patrimoniului cultural național imaterial, punând în sarcina Ministerului Culturii sprijinirea financiară a instituțiilor cu atribuții în activitățile de identificare, conservare, protejare și punere în valoare a patrimoniului imaterial (art. 17).

Și Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, instituție publică specializată în domeniu, are, potrivit Legii nr. 26/2008, atribuții de susținere financiară a programelor și proiectelor de cercetare, conservare, protejare și punere în valoare a patrimoniului imaterial de pe teritoriul național, indiferent de statutul juridic al inițiatorului lor (art. 18).

II.1 Programe naționale de finanțare

La nivel național, în prezent, există mai multe programe de finanțare pentru activități de protejare a patrimoniului cultural, prezentate în continuare.

Programul Național de Restaurare a Monumentelor Istorice (P.N.R.) este reglementat prin O.M.C. nr. 3765/2016, modificat prin O.M.C.I.N. nr. 2978/2019; normele metodologice aprobate prin respectivele ordine ale ministrului culturii stabilesc modul de elaborare a programului, condițiile de eligibilitate, criteriile de stabilire a priorităților de restaurare și procedura de evaluare a obiectivelor cuprinse în program; fondurile P.N.R. sunt destinate cercetării, consolidării, restaurării și punerii în valoare a monumentelor istorice. P.N.R. este elaborat și gestionat de Institutul Național al Patrimoniului, urmărindu-se prioritățile stabilite de Comisia Națională a Monumentelor Istorice, fiind aprobat de Ministerul Culturii. Sunt eligibile monumentele istorice aflate în proprietatea statului, a unităților administrativ-teritoriale, normele metodologice din 2019 extinzând eligibilitatea și la monumente istorice aflate în proprietatea persoanelor fizice și juridice de drept privat [art. I, pct. 2 – trimitere la O.U.G. nr. 76/2018, art. 14, alin. (1)].

Printre criteriile de prioritate privind includerea în P.N.R. a monumentelor istorice, cuprinse în Anexa nr. 1 la O.M.C. nr. 3765/2016, nu este inclusă valorificarea în interes public sau utilizarea publică a obiectivelor și nici regimul de proprietate, obiectivele proprietate publică nebeneficiind de un regim preferențial. Această lipsă de referire și de prioritizare a uzului și interesului public diferențiază legislația română de alte sisteme juridice de protejare a patrimoniului cultural – de exemplu, cel francez, italian sau britanic. Normele nu prevăd condiții sau condiționări pentru utilizarea obiectivelor restaurate și nici modalități de verificare a modului de utilizare post-restaurare a obiectivelor înscrise în P.N.R. .

Din rapoartele de activitate ale conducerii Institutului Național al Patrimoniului¹, reiese că, în anul 2017, suma colectată din plata timbrului pentru monumente istorice a fost de 1203460 de lei, iar în 2018 - de 1752532 de lei. Programul Național de Restaurare a înregistrat cheltuieli de 7304987 de lei (reprezentând 43.59% din totalul plăților efectuate de I.N.P.), în anul 2018, iar în anul 2017 – de 11145826 de lei.

---

¹Rapoarte elaborate de d-l Ștefan Bălăci, managerul I.N.P. - <https://patrimoniul.ro/institutul-national-al-patrimoniului/rapoarte-de-activitate>; https://patrimoniul.ro/images/INP_Raport%20de%20management_2018.pdf; (Accesat: 30 octombrie 2019).

Potrivit datelor publicate de I.N.P.² au fost alocate 30293792 de lei pentru contractarea unor lucrări noi, urgente și priorități, în anul 2019 (în două etape) și 6076507 de lei pentru lucrări în continuare, la 13 obiective.

Timbrul monumentelor istorice este o taxă instituită de Legea nr. 422/2001, cuantumul acestuia, modalitățile de percepere, încasare, virare, utilizare și evidențiere a sumelor rezultate din aplicarea timbrului fiind, în prezent, stabilite prin Hotărârea Guvernului nr. 1502/2007, cu modificările și completările ulterioare.

Cuantumul timbrului este de 2% din valoarea fără T.V.A. a produselor și serviciilor cărora li se aplică, acestea fiind, potrivit Legii nr. 422/2001, art. 51, alin. (3):

„a) cărțile poștale ilustrate, plicurile, mărcile poștale, hărțile, pliantele, broșurile, revistele, ghidurile turistice, cărțile, albumele, atlasele, enciclopediile, filmele artistice și documentare, casetele video, compact-discurile, diapozitivele, videoclipurile, cardurile bancare și cartelele telefonice comercializate în România, reprezentând monumente istorice individualizate sau în ansambluri, prin imagini fotografice sau reprezentări grafice de interior sau exterior;

b) biletele de intrare, inclusiv taxele de fotografiere sau de filmare, pentru monumentele istorice puse la dispoziție publicului, în totalitate ori în parte, aflate în proprietatea sau în folosința persoanelor juridice de drept privat care desfășoară activități economice;

c) biletele de intrare la manifestările culturale, sportive sau de agrement, târguri și expoziții desfășurate în spații situate în zona de protecție a acestora sau în zonele construite protejate.”

De asemenea, potrivit H.G. nr. 1502/2007, art. 4, ca timbru al monumentelor istorice se datorează și următoarele sume:

„b) 350 lei/masă/lună pentru activitățile de cazinou;

c) 10 lei/lună/aparat pentru activitățile de jocuri de noroc din categoria mașinilor electronice și/sau mecanice cu câștiguri;

d) 500 lei/lună/sală pentru activitățile de jocuri de noroc din categoria Bingo;

e) 30 lei/lună/agenție pentru activitățile de jocuri de noroc din categoria pariuri;

f) 2% din suma achitată de participanți pentru toate jocurile organizate de Compania Națională „Loteria Română”.”

Conform Legii nr. 422/2001, art. 51, alin. (4), obligația plății timbrului monumentelor istorice revine operatorilor economici, editorilor sau producătorilor, proprietarilor, altor titulari ai dreptului de administrare sau ai altor drepturi reale asupra imobilelor situate în zona de protecție a monumentelor istorice în zonele construite protejate și beneficiarii veniturilor realizate, după caz. Sunt exceptate de la plata timbrului muzeele care funcționează în edificii-monument istoric sau în clădiri aflate în zona de protecție a unor monumente istorice și pot fi exceptați de la plată și operatori economici care contribuie la protejarea monumentelor istorice cu o sumă egală sau mai mare cu cea datorată pentru timbru [Legea nr. 422/2001, art. 51, alin. (4), (5)].

---

² Pagina de internet a I.N.P. - <https://patrimoni.ro/restaurare/programul-national-de-restaurare-achizitii> (Accesat: 31 octombrie 2019).

Plata taxei se realizează lunar (până la data de 25 a lunii ulterioare celei pentru care se datorează timbrul), prin virament direct, în contul deschis în acest sens și specificat în normele metodologice aprobate prin H.G. 1502/2007, pe baza unei declarații completate de cei care au obligația de plată, al cărei format este, de asemenea, aprobat prin normele anterior menționate, declarație care trebuie transmisă Institutului Național al Patrimoniului.

Pentru neplata timbrului sau întârzierea plății sumelor datorate se percep sancțiuni – amendă între 4000 și 8000 de lei și penalități de întârziere de 0,2% / zi.

Sumele provenite din colectarea taxei de timbru, gestionate de Ministerul Culturii prin Institutul Național al Patrimoniului, pot fi folosite pentru următoarele destinații (potrivit Legii nr. 422/2001, art. 52):

- a) acordarea de credite cu prioritate pentru lucrări de intervenție urgentă la monumente istorice;
- b) finanțarea elaborării de reglementări tehnico-economice, de norme și metodologii privind elaborarea de documentații specifice, executării de lucrări, realizării de achiziții, contractării și decontării de lucrări privind monumentele istorice;
- c) finanțarea unor amenajări în vederea pregătirii monumentelor istorice pentru vizitare gratuită, precum și pentru realizarea unor programe sau proiecte culturale.

Programul Național al Cercetărilor Arheologice Sistemate este gestionat și finanțat de Ministerul Culturii și se aprobă anual, prin ordin al ministrului culturii, și are următoarele obiective:

- cercetarea interdisciplinară;
- protejarea patrimoniului arheologic prin cercetarea arheologică sistematică și conservarea primară a siturilor de pe teritoriul României și a siturilor din zonele de interes arheologic prioritar;
- promovarea folosirii metodelor arheologice în cadrul cercetării și protejării vestigiilor arheologice;
- promovarea și punerea în valoare a siturilor arheologice unde se execută cercetări arheologice sistematice;
- îmbogățirea colecțiilor publice ale muzeelor cu bunuri culturale descoperite în cadrul cercetărilor arheologice sistematice;
- popularizarea, vizibilitatea și promovarea rezultatelor cercetărilor arheologice sistematice.³

Pentru anul 2018, bugetul aprobat pentru Programul Național al cercetărilor sistematice din România a fost de 1000000 lei - 700000 lei pentru finanțarea lucrărilor de cercetare arheologică sistematică desfășurate de instituții care nu funcționează în subordinea M.C.I.N., 300000 lei pentru suplimentarea bugetului instituțiilor de profil subordonate Ministerului Culturii și Identității Naționale.⁴

---

³ Pagina de internet a M.C.I.N. - <http://www.cultura.ro/programul-national-de-finantare-cercetarii-arheologice-sistematice> (Accesat: 30 octombrie 2019).

⁴ Pagina de internet a M.C.I.N. - <http://www.cultura.ro/anunt-privind-reluarea-calendarului-de-desfasurare-programului-national-de-finantare-cercetarii> (Accesat: 29 octombrie 2019).

Pentru anul 2019, sumele acordate de M.C.I.N. pentru cercetări arheologice sistematice au fost de 100000 de lei pentru instituții din subordinea M.C.I.N. și de 694442 de lei pentru alți beneficiari, în total – 794442 de lei.⁵

Ziua Culturii Naționale – 15 ianuarie, aniversarea nașterii poetului național Mihai Eminescu -, a fost instituită prin Legea nr. 238/2010, cele trei articole ale legii însărcinând autoritățile publice centrale și locale cu sprijinirea financiară a organizării de manifestări cultural-artistice și de acțiuni social-culturale pentru celebrarea evenimentului.

Pe lângă această nominalizare cu caracter general, Ministerul Culturii este nominalizat expres ca responsabil pentru elaborarea unui „ghid anual al manifestărilor dedicate acestei sărbători” [art. 2, alin. (2)]. De asemenea, Societatea Română de Televiziune și Societatea Română de Radiodifuziune sunt desemnate a realiza și prezenta emisiuni dedicate Zilei Culturii Naționale.

În anul 2018, Ministerul Culturii și Identității Naționale a finanțat 12 proiecte culturale, valoarea totală a subvenției fiind de 215000 lei.⁶

Programul de investiții în domeniul culturii instituit prin O.U.G. nr. 76/2018, cu modificările și completările ulterioare, alocă un buget de 4.5 miliarde lei pentru încheierea unor contracte de finanțare multianuale, în perioada 2019-2026, pentru următoarele categorii de investiții:

- achiziții de bunuri culturale mobile și imobile clasate, în exercitarea dreptului de preempțiune al statului;
- construirea de obiective culturale ce oferă servicii culturale de utilitate publică;
- lucrări de intervenție, reabilitare, modernizare, consolidare, restaurare, dotare și punere în valoare a monumentelor istorice;
- lucrări de intervenție, reabilitare, modernizare, consolidare, restaurare, dotare și punere în valoare a obiectivelor culturale (inclusiv muzee, biblioteci, centre culturale ș.a.).

Programul urmează a fi gestionat de Unitatea de Management a Proiectului din cadrul M.C.I.N., beneficiarii finanțării fiind autoritățile publice centrale și locale, precum și instituțiile publice subordonate acestora. Pentru beneficiarii finanțați de la bugetul de stat, cuantumul finanțării poate fi de 100% din valoarea proiectului finanțat, ceilalți beneficiari putând primi până la 98% din valoarea proiectului.

Fondul Cultural Național este gestionat de Administrația Fondului Cultural Național, instituție publică funcționând în subordinea M.C.I.N., ce are ca misiune finanțarea proiectelor ce susțin creația contemporană și valorizarea patrimoniului cultural, contribuțiile stabilite legal a fi datorate Fondului (prin O.M.C.P.N. nr. 2066/2011 și prin O.G. nr. 51/1998) fiind virate direct de către plătitori, pe baza unor declarații privind obligația de plată, în contul A.F.C.N., lunar sau la data nașterii obligației, după caz.

Controlul respectării obligațiilor de plată și sancționarea neîndeplinirii lor se realizează de către împuterniciții A.F.C.N., cei ai serviciilor deconcentrate ale M.C.I.N. și de către organele publice cu atribuții în domeniul controlului fiscal (potrivit O.M.C.P.N. nr. 2066/2011).

---

⁵Pagina de internet a M.C.I.N. - http://www.cultura.ro/sites/default/files/inline-files/rezultate%20PNFCA%202019_dupa%20contestatii.pdf (Accesat: 30 octombrie 2019).

⁶ Potrivit informațiilor prezentate pe pagina de internet a Ministerului Culturii și Identității Naționale, referitoare la rezultatele sesiunii de finanțare - <http://www.cultura.ro/rezultatul-final-al-selectiei-ofertelor-culturale-depuse-pentru-ziua-culturii-nationale-2018> (Accesat: 29 octombrie 2019).

Veniturile proprii ale Fondului Cultural Național, potrivit O.G. nr. 51/1998 [(art. 21, alin. (1), (2)], sunt constituite din următoarele surse și contribuții:

„Art. 21, alin. (1), lit. a) o cotă de 5% din încasările realizate de operatorii economici din vânzarea reproducerilor, copiilor sau mulajelor realizate, în condițiile legii, după bunuri culturale mobile aflate în proprietate publică ori după monumente sau componente ale monumentelor istorice aflate în proprietate publică;

b) o cotă de 5% din încasările realizate de operatorii economici din vânzarea, prin licitație publică, a bunurilor culturale mobile;

c) o cotă de 2% din încasările realizate de agențiile imobiliare din vânzarea imobilelor monumente istorice;

d) o cotă de 20% din încasările realizate de operatorii economici din comercializarea publicațiilor interzise spre vânzare minorilor;

e) o cotă de 20% din încasările obținute din vânzarea sau închirierea fonogramelor ori videogramelor a căror vizionare nu este recomandată minorilor, potrivit legii;

f) o cotă de 3% din încasările realizate de operatorii economici din vânzarea calendarelor sau cărților poștale ilustrate, afișelor, posterelor și imaginilor autocolante, altele decât cele prevăzute la lit. a);

g) o cotă de 2% din încasările realizate de operatorii economici care comercializează bunuri culturale provenite din import;

h) o cotă de 2% din încasările realizate de operatorii economici din vânzarea produselor de artă populară;

i) o cotă de 2% din veniturile realizate de operatorii economici care își desfășoară integral activitatea respectivă în incinta sau pe domeniul public aflat în spațiul de protecție al monumentelor istorice proprietate publică;

j) o cotă de 1% din încasările realizate de operatorii economici din organizarea de bălciuri și parcuri de distracții;

k) o cotă de 1% din veniturile realizate de operatorii economici care își desfășoară activitatea în domeniul impresariatului artistic;

l) o cotă de 10% din încasările realizate prin furnizarea serviciilor vocale cu conținut erotic de către operatorii economici din sistemul de telefonie care oferă servicii cu valoare adăugată;

m) cota prevăzută la art. 12 alin. (1¹) din Ordonanța Guvernului nr. 25/2006 privind întărirea capacității administrative a Oficiului Român pentru Drepturile de Autor;⁷

n) cota prevăzută la art. 26 alin. (1¹) din Ordonanța Guvernului nr. 25/2006;⁸

o) o cotă de 3% din devizul general al investițiilor autorizate să se realizeze de către operatorii economici pentru construcțiile amplasate în spațiile de protecție ale monumentelor istorice proprietate publică;

p) fonduri obținute în cadrul colaborării internaționale;

q) donații, legate sau alte liberalități;

r) sponsorizări;

s) dobânda aferentă disponibilităților aflate în bugetul Fondului Cultural Național;

t) alte venituri dobândite în condițiile legii.

ț) o cotă de 2% din încasările Companiei Naționale Loteria Română - S.A.

(2) Cotele prevăzute la alin. (1) lit. a)-l) se aplică asupra încasărilor totale realizate din activitățile respective, din care s-a dedus TVA aferentă, și se adaugă la sumele care fac obiectul bazei de calcul.”

⁷Cota reprezintă 10% din valoarea marcajelor holografice, procent adăugat la prețul de cost.

⁸ 10% din valoarea marcajelor holografice, adăugat la prețul de cost.

Finanțările din Fondul Cultural Național se acordă pe baza selecțiilor de oferte culturale organizate de A.F.C.N. cel puțin de două ori pe an; comisiile de evaluare sunt formate din experți independenți; finanțările sunt condiționate de existența unei co-finanțări de minimum 10% din costul total al programului sau proiectului finanțat.

Sunt eligibile atât persoanele fizice autorizate, cât și persoanele juridice, publice sau private, prioritățile de finanțare fiind stabilite de Consiliul A.F.C.N., odată cu strategia de finanțare, la fiecare doi ani.

Sunt 11 arii culturale pentru care se acordă finanțări, printre acestea numărându-se și aria „Patrimoniul cultural material” și aria „Patrimoniul cultural imaterial”.

În cea de-a doua sesiune de finanțare din anul 2019, ariei „Patrimoniul imaterial” i-a fost alocată suma de 539348 de lei, pentru organizarea a 10 proiecte culturale; ariei „Patrimoniul material” i-a fost alocată suma de 621947 de lei, pentru 12 proiecte culturale.⁹

Pentru prima sesiune a anului 2020, suma maximă alocabilă proiectelor din aria „Patrimoniul” este de 70000 de lei pentru un proiect, mai mică decât sumele-plafon pentru alte arii, cu excepția „Promovării culturii scrise”.¹⁰

În modul de operare și organizare a acestui program de finanțare, am identificat următoarele carențe:

- A.F.C.N. nu verifică practic modul în care sunt implementate proiectele finanțate și nici calitatea acestora;
- sumele alocabile fiecărui proiect din aria „Patrimoniul” sunt relativ reduse, nepermițând realizarea unor proiecte de anvergură, cum ar fi amenajarea unor expoziții muzeale, restaurarea unor colecții de bunuri culturale mobile, reabilitarea unor obiective din patrimoniul imobil etc.;
- nu există o evaluare a impactului programului de finanțare care să arate dezvoltarea sectorului cultural; fragmentarea finanțărilor și a categoriilor de beneficiari indică mai degrabă o fragmentare a impactului și o eficiență scăzută în utilizarea fondurilor publice pe termen mediu și lung;
- neimplicarea autorității publice în procesul de selecție a proiectelor finanțate și în cel de verificare a rezultatelor reprezintă o neexercitare a prerogativei de putere publică ce nu poate fi delegată „tacit” unor experți independenți.

III. Analiza distincției dintre patrimoniul cultural aflat în proprietate privată și a celui aflat în proprietate publică în ceea ce privește capacitatea proprietarilor/administratorilor de a accesa fondurile disponibile pentru protejarea patrimoniului cultural

Fără a dispune de date statistice pentru o analiză relevantă a capacității de accesare a fondurilor disponibile pentru protejarea patrimoniului cultural a proprietarilor publici de bunuri culturale în comparație cu proprietarii privați de astfel de bunuri, din analiza succintă a programelor de finanțare prezentate în acest studiu reiese cu claritate că cel puțin o categorie de proprietari privați, și anume persoanele fizice, dispun de extrem de puține oportunități de finanțare nerambursabilă, singura sursă

⁹ Pagina de internet a A.F.C.N. - <https://www.afcn.ro/finantari/proiecte-culturale.html> (Accesat: 31 octombrie 2019).

¹⁰ Pagina de internet a A.F.C.N. - <https://www.afcn.ro/media/plafoane%20maxime%20de%20finantare%202020.pdf> (Accesat: 30 octombrie 2019).

potențială fiind fondurile publice naționale destinate conservării și restaurării bunurilor culturale clasate care, deși prevăzute de lege, se regăsesc cu dificultate sau deloc în practică.

Nu este mai puțin importantă capacitatea financiară redusă a populației României, în comparație cu alte țări din Uniunea Europeană, aspect ce grevează suplimentar asupra posibilităților reale de accesare a unor fonduri, accesare ce presupune, de cele mai multe ori, cofinanțare și pre-finanțare.

În ceea ce privește posibilitatea de asigurare a cofinanțării, am notat faptul că băncile comerciale acordă credite entităților de drept public în condiții mai avantajoase decât celor de drept privat.

Cu toate acestea, în considerarea interesului public pe care bunurile culturale aflate în proprietatea și administrarea autorităților și instituțiilor publice îl reprezintă, acest dezechilibru în capacitatea de accesare a fondurilor nu este nejustificabil, proprietatea privată rămânând o opțiune, spre deosebire de cea publică, purtătoare de obligații și beneficii pentru întreaga societate.

IV. Regimul impozitării și taxării bunurilor aparținând patrimoniului cultural național

Actele normative principale, O.G. nr. 43/2000, L. nr. 182/2000, L. nr. 422/2001, instituie o serie de măsuri similare de scutiri de taxe și impozite acordate proprietarilor sau titularilor altor drepturi reale asupra bunurilor din patrimoniul cultural național.

Aceste facilități au ca obiectiv compensarea unor venituri nerealizate sau a unor cheltuieli efectuate ca urmare a statutului de bun cultural protejat al bunurilor pentru care nu s-au realizat veniturile sau care au necesitat cheltuieli speciale pentru proprietarii lor sau pentru titularii altor drepturi reale asupra bunurilor respective.

De asemenea, unele facilități au ca obiectiv încurajarea efectuării de donații sau instituirii de legate în favoarea statului, donații sau legate având ca obiect bunuri culturale, în scopul îmbogățirii patrimoniului cultural aflat în circuitul public.

O.G. nr. 43/2000, art. 9-10, stabilește că proprietarii sau arendașii de terenuri, persoane fizice sau juridice de drept privat, sunt îndreptățiți la plata unor despăgubiri pentru veniturile agricole nerealizate pe terenurile care fac obiectul săpăturilor arheologice pentru perioada în care se desfășoară acestea, după o metodologie aprobată în acest sens de Guvern. Despăgubirile pentru veniturile nerealizate sunt plătite de către finanțatorul săpăturilor arheologice. De asemenea, suprafețele de teren asupra cărora se desfășoară cercetări arheologice sunt scutite de plata impozitului pe teren agricol, pe durata cercetării.

Legea nr. 182/2000, art. 30, introduce deductibilitatea la calcularea impozitului pe venit sau profit, după caz, a cheltuielilor de restaurare și conservare de urgență, operațiuni dispuse de ministrul culturii, efectuate de proprietarii unor bunuri mobile clasate în „Tezaur”.

Legea instituie mai multe scutiri de taxe, după cum urmează:

- sunt scutite de orice taxe donațiile de bunuri culturale mobile făcute instituțiilor publice specializate și cultelor religioase;
- sunt scutite de orice taxe donațiile sau legatele având ca obiect bunuri culturale mobile clasate, făcute în beneficiul statului, al unităților administrativ-teritoriale sau al cultelor religioase;

- sunt scutiți de plata taxelor succesoriale pentru bunurile clasate din masa succesorală moștenitorii rezervatari;
- succesorii nerezervatari pot ceda statului bunurile culturale clasate moștenite, în contul taxelor succesoriale datorate;
- sunt scutite de plata taxei judiciare de timbru acțiunile în instanță deschise de descoperitorii de bunuri culturale mobile, în scopul primirii recompensei datorate pentru bunurile descoperite întâmplător și predate conform legii;
- sunt scutite de taxa judiciară de timbru acțiunile în revendicare ce vizează bunuri culturale mobile preluate ilegal de autoritățile statului după data de 6 septembrie 1940.

În același timp, Legea nr. 182/2000 introduce și posibilitatea instituirii unor taxe de către autoritățile publice locale, veniturile provenite din aceste taxe fiind gestionate în regim extrabugetar; acestea sunt:

- cota de 5% asupra prețului de vânzare al reproducerilor realizate după bunuri culturale mobile proprietate publică;
- cota de 5% asupra prețului obținut din vânzările de bunuri culturale realizate prin licitații, prin intermediul anticariatelor, consignațiilor și caselor de amanet.

Legea nr. 182/2000 prevede și acordarea de recompense pentru autorii descoperirilor întâmplătoare de bunuri culturale mobile, recompense de până la 30% din valoarea bunului, cu posibilitatea unei bonificații suplimentare de până la 15%, pentru bunuri de valoare excepțională (art. 49).

Legea nr. 422/2001 cuprinde prevederi referitoare la regimul fiscal aferent monumentelor istorice.

Prevederea cu cel mai mare impact practic este cea referitoare la instituirea timbrului monumentelor istorice, la care ne-am referit anterior (în Secțiunea II.1).

Legea nr. 422/2001 instituie și o taxă de 1% din veniturile realizate din vânzarea de bilete și din taxe de închiriere a terenului, ca urmare a organizării unor manifestări de genul spectacolelor, târgurilor sau parcurilor de distracții, în zona de protecție a unui monument istoric; sumele se virează proprietarului sau titularului dreptului de administrare asupra monumentului istoric, urmând a fi utilizate exclusiv pentru lucrări de protejare a respectivului monument istoric (art. 50).

Din sumele colectate la bugetul de stat, de la operatorii economici care desfășoară activități în domeniul jocurilor de noroc, 3% vor fi alocate anual Ministerului Culturii (în anul financiar următor), pentru finanțarea de lucrări de conservare și restaurare asupra monumentelor istorice (art. 51).

În ceea ce privește scutirile de taxe, Legea nr. 422/2001 prevede că proprietarii de monumente istorice persoane fizice care realizează lucrări parțiale sau integrale de întreținere, reparare, conservare, consolidare, restaurare sau punere în valoare a monumentelor avute în proprietate, pe cheltuială proprie, sau finanțează proiecte culturale, beneficiază de o reducere de minimum 50% a taxelor și impozitelor datorate pentru aceste lucrări bugetelor locale (art. 40).

De asemenea, sunt prevăzute următoarele scutiri de taxe:

- scutirea de la plata taxelor de timbru a persoanelor fizice sau juridice ce primesc prin moștenire sau prin donație un bun imobil clasat, utilizat ca locuință sau în scopuri non-comerciale, persoane ce se angajează să realizeze lucrări de restaurare și consolidare a bunurilor respective, în termen de 12 luni;

- scutirea de plata taxelor de timbru a operațiunilor de înstrăinare cu titlu gratuit sau oneros a monumentelor istorice, către stat sau unități administrativ-teritoriale;
- scutirea de la plata taxei de autorizare a intervențiilor asupra monumentelor istorice utilizate non-profit sau pentru locuire;
- reducerea cu 50% a cuantumului taxelor de autorizare datorate pentru lucrările realizate de proprietarii de imobile aflate în zone de protecție a monumentelor istorice, în scopul păstrării cadrului construit sau natural al monumentelor.

Prevederi referitoare la regimul fiscal al bunurilor și serviciilor culturale sunt incluse și în alte acte normative, cu caracter general: Codul fiscal, Codul Administrativ.

Legea nr. 227/2015 Codul fiscal prevede, pentru taxa pe valoarea adăugată, o cotă redusă de impozitare, în cuantum de 5% din baza de impozitare, pentru serviciile constând în permiterea accesului la castele, muzee, case memoriale, monumente istorice, monumente de arhitectură și arheologice, grădini zoologice și botanice [art. 291, alin. (3)].

Codul fiscal, art. 292, stabilește scutiri de taxă pentru anumite activități de interes general, printre care: prestările de servicii culturale și/sau livrările de bunuri strâns legate de acestea, efectuate de instituțiile publice sau de alte organisme culturale fără scop patrimonial, recunoscute ca atare de către Ministerul Culturii;

Codul fiscal, art. 456, alin. (1), art. 464, alin. (1) stipulează **scutirea de impozit pe clădiri și pe terenuri** pentru:

- clădiri și terenuri proprietate publică sau privată a statului și a unităților administrativ-teritoriale;
- clădiri și terenuri aflate în proprietatea fundațiilor înființate prin testament constituite, conform legii, cu scopul de a întreține, dezvolta și ajuta instituții de cultură națională, precum și de a susține acțiuni cu caracter umanitar, social și cultural;
- clădirile care, prin destinație, constituie lăcașuri de cult, aparținând cultelor religioase recunoscute oficial, asociațiilor religioase și componentelor locale ale acestora, precum și casele parohiale, cu excepția încăperilor folosite pentru activități economice, terenuri aparținând cultelor religioase recunoscute oficial și asociațiilor religioase;
- clădirile și terenurile Academiei Române și ale fundațiilor proprii înființate de Academia Română, în calitate de fondator unic, cu excepția încăperilor care sunt folosite pentru activități economice;
- clădirile aflate în domeniul public al statului și în administrarea Regiei Autonome "Administrația Patrimoniului Protocolului de Stat", cu excepția încăperilor care sunt folosite pentru activități economice;
- clădirile clasate ca monumente istorice, de arhitectură sau arheologice, indiferent de titularul dreptului de proprietate sau de administrare, care au fațada stradală și/sau principală renovată sau reabilitată conform prevederilor Legii nr. 422/2001, cu excepția încăperilor care sunt folosite pentru activități economice;
- suprafețele construite ale terenurilor aferente clădirilor clasate ca monumente istorice, de arhitectură sau arheologice, prevăzute la art. 456 alin. (1) lit. x)¹¹, indiferent de titularul

¹¹ Cod fiscal, art. 456 alin. (1) lit. x): „clădirile clasate ca monumente istorice, de arhitectură sau arheologice, indiferent de titularul dreptului de proprietate sau de administrare, care au fațada stradală și/sau principală renovată sau reabilitată conform prevederilor Legii nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, republicată, cu modificările și completările ulterioare, cu excepția încăperilor care sunt folosite pentru activități economice.”

dreptului de proprietate sau de administrare, cu excepția terenurilor care sunt folosite pentru activități economice.

De asemenea, autoritățile publice locale pot hotărî scutirea de impozit/taxă pe clădiri sau pe teren ori reducerea acestuia, pentru următoarele categorii:

- clădirile care, potrivit legii, sunt clasate ca monumente istorice, de arhitectură sau arheologice, muzee ori case memorial;
- clădiri pentru care s-a instituit un regim de protecție, altele decât monumentele istorice, amplasate în zone de protecție ale monumentelor istorice și în zonele construite protejate;
- clădirile utilizate de organizații nonprofit folosite exclusiv pentru activitățile fără scop lucrativ și terenurile utilizate sau aparținând organizațiilor nonprofit utilizate pentru activități non-lucrative;
- clădirile și terenurile persoanelor care domiciliază și locuiesc efectiv în unele localități din Munții Apuseni și în Rezervația Biosferei "Delta Dunării", în conformitate cu Ordonanța Guvernului nr. 27/1996 privind acordarea unor facilități persoanelor care domiciliază sau lucrează în unele localități din Munții Apuseni și în Rezervația Biosferei "Delta Dunării", republicată, cu modificările ulterioare;
- terenurile, inclusiv zonele de protecție instituite, ocupate de clădirile clasate ca monumente istorice, de arhitectură sau arheologice, muzee ori case memoriale, cu excepția terenurilor care sunt folosite pentru activități economice;
- terenurile extravilane situate în arii naturale protejate supuse unor restricții de utilizare;
- suprafețele neconstruite ale terenurilor cu regim de monument istoric și protejate;
- terenurile, situate în zonele de protecție ale monumentelor istorice și în zonele protejate;
- suprafețele terenurilor afectate de cercetările arheologice, pe întreaga durată a efectuării cercetărilor;
- potrivit legii, consiliile locale pot reduce impozitul pe suprafețele neconstruite ale terenurilor cu regim de monument istoric, în funcție de suprafața afectată și de perioada punerii monumentelor istorice la dispoziția publicului pentru vizitare, precum și instituțiilor specializate pentru cercetare.

De asemenea, sunt scutite de impozitul pe mijloacele de transport și **mijloacele de transport ale fundațiilor** înființate prin testament constituite conform legii, cu scopul de a întreține, dezvolta și ajuta instituții de cultură națională, precum și de a susține acțiuni cu caracter umanitar, social și cultural.

Codul fiscal, art. 476, prevede **scutirea de taxa pentru eliberarea certificatelor, avizelor și autorizațiilor** pentru:

- certificatele de urbanism și autorizațiile de construire pentru lăcașuri de cult sau construcții-anexă;
- certificatele de urbanism și autorizațiile de construire pentru lucrările de interes public național, județean sau local;
- certificatele de urbanism și autorizațiile de construire, dacă beneficiarul construcției este o instituție publică;
- certificat de urbanism sau autorizație de construire, dacă beneficiarul construcției este o fundație înființată prin testament, constituită conform legii, cu scopul de a întreține, dezvolta și ajuta instituții de cultură națională, precum și de a susține acțiuni cu caracter umanitar, social și cultural;

- lucrări de întreținere, reparare, conservare, consolidare, restaurare, punere în valoare a monumentelor istorice astfel cum sunt definite în Legea nr. 422/2001 privind protejerea monumentelor istorice, republicată, cu modificările ulterioare, datorate de proprietarii persoane fizice care realizează, integral sau parțial, aceste lucrări pe cheltuială proprie;
- lucrări destinate păstrării integrității fizice și a cadrului construit sau natural al monumentelor istorice definite în Legea nr. 422/2001, republicată, cu modificările ulterioare, finanțate de proprietarii imobilelor din zona de protecție a monumentelor istorice, în concordanță cu reglementările cuprinse în documentațiile de urbanism întocmite potrivit legii;
- lucrări executate în zone de regenerare urbană, delimitate în condițiile Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, cu modificările și completările ulterioare, lucrări în care se desfășoară operațiuni de regenerare urbană coordonate de administrația locală, în perioada derulării operațiunilor respective.

În ceea ce privește instituirea de **taxe locale**, Codul fiscal, art. 486, prevede că autoritățile publice locale (consiliile locale și județene) pot institui taxe pentru utilizarea temporară a locurilor publice și pentru vizitarea muzeelor, caselor memoriale, monumentelor istorice de arhitectură și arheologice și altele asemenea.

Autoritățile locale pot adopta și **taxe speciale**, pentru funcționarea unor servicii publice locale create în interesul persoanelor fizice și juridice, precum și pentru promovarea turistică a localității. Scutiri sau reduceri de taxe speciale pot fi acordate de consiliile locale sau județene pentru fundațiile înființate prin testament, constituite conform legii, cu scopul de a întreține, dezvolta și ajuta instituții de cultură națională, precum și de a susține acțiuni cu caracter umanitar, social și cultural (art. 484, 485).

La art. 25, Codul fiscal stabilește că „pentru determinarea rezultatului fiscal sunt considerate cheltuieli deductibile cheltuielile efectuate în scopul desfășurării activității economice, inclusiv cele reglementate prin acte normative în vigoare, precum și taxele de înscriere, cotizațiile și contribuțiile datorate către camerele de comerț și industrie, organizațiile patronale și organizațiile sindicale”. Astfel, **tichetele culturale** acordate de angajatori reprezintă cheltuieli sociale și sunt deductibile în limita unei cote de până la 5% din valoarea cheltuielilor cu salariile.

Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind **Codul administrativ** include printre atribuțiile consiliilor locale și județene asigurarea cadrului necesar pentru furnizarea serviciilor publice de interes local sau județean privind conservarea, restaurarea și punerea în valoare a monumentelor istorice și de arhitectură, a parcurilor, grădinilor publice și rezervațiilor naturale.

Anexele la O.U.G. nr. 57/2019 prevăd, fără a avea caracter limitativ, categorii de bunuri ce aparțin domeniului public al statului și al unităților administrativ-teritoriale, pentru care autoritățile publice trebuie să acorde resursele financiare și administrative necesare întreținerii și gestionării:

- domeniul public al statului cuprinde bogățiile de interes public ale subsolului, parcurile naționale, rezervațiile naturale și monumentele naturii, patrimoniul natural al Rezervației Biosferei „Delta Dunării”, statuile și monumentele declarate de interes public național, ansamblurile și siturile istorice și arheologice, muzeele, colecțiile de artă declarate de interes public național;
- domeniul public al județelor cuprinde terenurile și clădirile în care își desfășoară activitatea instituțiile publice de interes județean, cum sunt bibliotecile și muzeele care nu au fost

- declarate de interes național sau local, ansamblurile și siturile istorice și arheologice care nu sunt declarate de interes public național;
- domeniul public al comunelor, orașelor sau municipiilor include terenurile și clădirile în care își desfășoară activitatea instituții publice de interes local cum sunt bibliotecile, muzeele și altele asemenea, statuile și monumentele care nu au fost declarate de interes public național, bogățiile de interes public ale subsolului, dacă prin natura lor sau prin declarația legii nu sunt de interes public național, ansamblurile și siturile istorice și arheologice care nu sunt declarate de interes public național sau județean.

V. Existența mecanismelor de cofinanțare prin programele de finanțare externă

În această secțiune vor fi prezentate principalele programe de finanțare nerambursabilă din surse externe existente, în prezent, pentru activități de protejare a patrimoniului cultural sau pentru activități conexe.

În ceea ce privește **mecanismele de cofinanțare**, nu au fost identificate date publicate asupra acestei teme. Desigur, prin acordurile de finanțare încheiate de statul român ca și prin documentele de instituire a programelor de finanțare, sunt prevăzute fondurile necesare cofinanțării și mecanismele de implementare a cofinanțării, în cazul celei asigurate din fonduri publice. Cofinanțarea din fonduri private, atât sub aspectul identificării, atragerii, cât și al gestionării, rămâne, evident, în sarcina potențialilor solicitanți ai fondurilor care presupun astfel de contribuții.

Un studiu¹² sumar publicat pe platforma online fonduri-structurale.ro (proiect al Structural Consulting Group) identifica printre „greșelile frecvente” ale beneficiarilor sau solicitanților de fonduri nerambursabile lipsa analizei modului de obținere și utilizare a surselor de finanțare, subliniind faptul că finanțarea se acordă, de regulă, după realizarea cheltuielii de către beneficiar – altfel spus, beneficiarul trebuie să dispună de fonduri proprii pentru derularea proiectului pentru care a obținut finanțare.

Și platforma online avocatnet.ro¹³ include, printre cele 5 riscuri care trebuie avute în vedere în derularea de proiecte cu finanțare nerambursabilă, insuficiența surselor proprii de cofinanțare, atrăgând atenția asupra cheltuielilor neeligibile; un alt risc identificat este estimarea eronată a investiției necesare.

Mai multe dificultăți în accesarea fondurilor europene sunt semnalate într-un articol¹⁴ publicat pe platforma online presshub.ro.

Dincolo de orice dificultăți identificate sau nu cu precizie și acuratețe, opțiunea certă pentru asigurarea cofinanțării este **creditul bancar**.

¹²<https://www.fonduri-structurale.ro/greseli-frecvente> (Accesat: 6 noiembrie 2019).

¹³Marian Dumitrache; „Cinci riscuri de care să ții cont înainte de a solicita fonduri nerambursabile pentru afacerea ta”, 27.02.2018 - https://www.avocatnet.ro/articol_47737/Cinci-riscuri-de-care-s%C4%83-%C8%9Bii-cont-inainte-de-a-solicita-fonduri-nerambursabile-pentru-afacerea-ta.html (Accesat: 6 noiembrie 2019).

¹⁴Ramona Olaru; „Piedici în calea României către banii europeni: O radiografie a dificultăților accesării fondurilor de coeziune în 2007-2013 și 2014-2020”, 26.12.2018 - <https://presshub.ro/proiecte-editoriale/banieuropeni/2018/12/26/piedici-in-calea-romaniei-catre-banii-europeni-o-radiografie-a-dificultatilor-accesarii-fondurilor-de-coeziune-in-2007-2013-si-2014-2020/> (Accesat: 6 noiembrie 2019).

Băncile comerciale care operează în România acordă credite pentru pre-finanțarea proiectelor cu fonduri europene.

Spre exemplu, CEC Bank¹⁵ acordă susținere proiectelor cu finanțare europeană derulate în perioada 2014-2020, oferind atât credite de pre-finanțare pentru entități publice și private, cofinanțarea cheltuielilor eligibile, finanțarea parțială a cheltuielilor neeligibile, refinanțarea altor credite, cât și scrisori de garanție bancară pentru garantarea restituirii avansurilor primite de beneficiarii finanțărilor. Creditele se acordă pentru o perioadă de maximum 10 ani (ce se poate extinde până la 15 ani), nefiind necesară o contribuție proprie, în cazul beneficiarilor de drept public, în cazul celor privați aceasta fiind de minimum 15% din valoarea proiectului sau de 1-5% pentru achiziții de bunuri și echipamente.

Banca Comercială Română oferă și ea mai multe produse de finanțare¹⁶ pentru proiecte derulate cu fonduri nerambursabile europene sau naționale:

- credite de investiții și ipotecare pentru cofinanțare;
- credite pentru capital de lucru;
- scrisori de garanție bancară pentru participare la licitații, avansuri, bună execuție;
- conturi speciale pentru încasarea finanțării nerambursabile.

Alte instituții bancare care oferă produse de finanțare similare sunt: Banca Transilvania¹⁷, ProCredit Bank¹⁸, OTP Bank¹⁹, BRD²⁰, Raiffeisen Bank²¹ ș.a.

În ceea ce privește regimul sponsorizărilor, acesta este reglementat prin Legea nr. 32/1994 care definește sponsorizarea drept „actul juridic prin care două persoane convin cu privire la transferul dreptului de proprietate asupra unor bunuri materiale sau mijloace financiare pentru susținerea unor activități fără scop lucrativ desfășurate de către una dintre părți, denumită beneficiarul sponsorizării.” [art. 1, alin. (1)].

Sponsorizarea se poate face în beneficiul persoanelor juridice fără scop lucrativ, pentru activități culturale, educative, de cercetare științifică, sportive, medicale, sociale, comunitare, de protecție a mediului și „de întreținere, restaurare, conservare și punere în valoare a monumentelor istorice”, această destinație fiind expres prevăzută de lege [art. 4, alin. (1), lit. a)].

Facilitatea fiscală pentru sponsori, persoane fizice sau juridice, prevăzută de Legea nr. 32/1994 este reducerea bazei impozabile (pentru venit sau profit, după caz) cu echivalentul sponsorizărilor, dar nu mai mult de 5% din baza impozabilă (art. 8); potrivit art. 8, alin. (3), totalitatea reducerilor aplicate bazei impozabile pentru sponsorizări și acte de mecenat nu poate depăși 5% din venitul sau profitul impozabil.

¹⁵<https://www.cec.ro/fonduri-europene/perioada-de-programare-2014-2020/programe-operationalealocari> (Accesat: 3 noiembrie 2019).

¹⁶<https://www.bcr.ro/ro/business/creditate/programe-speciale-de-finantare/finantari-proiecte-cu-fonduri-nerambursabile> (Accesat: 6 noiembrie 2019).

¹⁷<https://www.bancatransilvania.ro/pentru-companii/imm/imm-finantare/finantare-imm/cofinantari-programe-europene/> (Accesat: 6 noiembrie 2019).

¹⁸<https://www.procreditbank.ro/ro/agricultori/credite/cofinantare-pentru-proiecte-finantate-din-fonduri-europene> (Accesat: 6 noiembrie 2019).

¹⁹<https://www.otpbank.ro/imm/fonduri-europene/creditul-pentru-proiecte-finantate-din-fonduri-europene> (Accesat: 6 noiembrie 2019).

²⁰<https://www.brd.ro/fonduri-europene> (Accesat: 6 noiembrie 2019).

²¹<https://www.raiffeisen.ro/corporatii/produse-si-servicii/solutii-de-finantare/finantarea-investitiilor/co-finantari-din-fonduri-europene-si-scheme-de-ajutor-de-stat/> (Accesat: 6 noiembrie 2019).

Așa cum am precizat în deschiderea secțiunii, în cele ce urmează vor fi prezentate succint, exemplificativ, mai multe programe de finanțare în cadrul cărora pot fi eligibile proiecte ce au ca obiect patrimoniul cultural.

Programul Operațional Regional 2014-2020

În cadrul **P.O.R.**²² pentru perioada 2014-2020, a fost constituită *Axa prioritară 5 – „Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural”*; Axa prioritară conținea două priorități de finanțare – 5.1. „*Conservarea, protejarea, promovarea și dezvoltarea patrimoniului natural și cultural*” și 5.2. „*Realizarea de acțiuni destinate îmbunătățirii mediului urban, revitalizării orașelor, regenerării și decontaminării terenurilor industriale dezafectate (inclusiv a zonelor de reconversie), reducerii poluării aerului și promovării măsurilor de reducere a zgomotului*”.

Tipurile de activități finanțabile prin acest program sunt restaurarea, protecția și valorificarea patrimoniului cultural; suma alocată Axei prioritare 5, din Fondul European de Dezvoltare Regională (F.E.D.R.) căruia i se adaugă contrapartida națională, este de 466 500 000 de euro, valoarea minimă eligibilă a proiectelor priorității de finanțare 5.1 fiind de 100000 de euro, iar cea maximă – de 5 milioane de euro, pentru obiective clasate ca patrimoniu mondial (UNESCO) valoarea maximă fiind de 10 milioane de euro.

Beneficiarii finanțării prin Axa prioritară 5 sunt: autorități publice centrale și locale, organizațiile non-guvernamentale, unitățile de cult și parteneriatele.

Deși nu vizează în mod expres obiectivele de patrimoniu, menționăm și *Axa Prioritară 7 – „Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului”* care are ca beneficiari autoritățile publice locale și parteneriatele, suma alocată, de 118.9 milioane de euro fiind destinată finanțării activităților de:

- valorificarea economică a potențialului turistic balnear;
- valorificarea economică a potențialului turistic cu specific local;
- infrastructură turistică publică de agrement.

Programul Operațional de Dezvoltare Rurală 2014 - 2020²³ dispune de un buget de 9.363 de miliarde de euro (finanțării din Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală adăugându-i-se contribuția națională de 1.347 miliarde de euro).

Dintre cele trei obiective ale P.N.D.R., cel de-al treilea vizează diversificarea activităților economice, crearea de locuri de muncă, îmbunătățirea infrastructurii și serviciilor pentru îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale, printre activitățile finanțate numărându-se și restaurarea și conservarea moștenirii culturale și acordarea de sprijin pentru studii și investiții asociate cu întreținerea, refacerea și modernizarea patrimoniului cultural și natural al satelor al peisajelor rurale și al siturilor de înaltă valoare naturală, inclusiv cu aspectele socioeconomice conexe, respectiv:

- restaurarea, conservarea și dotarea clădirilor/monumentelor din patrimoniul cultural imobil de interes local de clasă B;

²²<http://www.fonduri-ue.ro/por-2014> (Accesat: 25 octombrie 2019).

²³https://www.umpcultura.ro/opportunitati-de-finantare_doc_283_programul-operational-de-dezvoltare-rurala_pg_0.htm (Accesat: 5 noiembrie 2019).

- restaurarea, conservarea și/sau dotarea așezămintelor monahale de clasă B și construcția, extinderea și/sau modernizarea drumurilor de acces ale așezămintelor monahale de clasă B;
- modernizarea, renovarea și/sau dotarea căminelor culturale;
- achiziționarea sau dezvoltarea de software și achiziționarea de brevete, licențe, drepturi de autor, mărci.

Investițiile realizate prin sub-măsura detaliată mai sus urmăresc stimularea turismului local și a dezvoltării mediului local de afaceri.

Finanțările pot atinge suma de 500 000 de euro și 100% din valoarea cheltuielilor eligibile pentru proiectele de utilitate publică, negeneratoare de venit și suma de 200 000 de euro și 80% din valoarea cheltuielilor eligibile pentru proiecte de utilitate publică generatoare de venit.

Programul Operațional Competitivitate 2014-2020²⁴ are un buget total de 1.329 de miliarde de euro și două axe prioritare:

- Axa prioritară 1 – Cercetare, dezvoltare tehnologică și inovare în sprijinul competitivității economice și dezvoltării afacerilor;
- Axa prioritară 2 – Tehnologia Informației și Comunicației (TIC) pentru o economie digitală competitivă.

Axa prioritară 2 cuprinde 3 priorități de investiții, printre care și „Consolidarea aplicațiilor TIC pentru guvernare electronică, e-learning” aceasta, la rândul său, incluzând 3 acțiuni, printre care și Acțiunea 2.3.3 „Îmbunătățirea conținutului digital și a infrastructurii TIC sistemice în domeniul e-educație, e-incluziune, e-sănătate și e-cultură”.

În structura Ministerului Culturii și Identității Naționale funcționează Unitatea de Management a Proiectului, departament ce derulează activitățile specifice implementării acordurilor de împrumut și programelor și proiectelor cu finanțare nerambursabilă și rambursabilă din domeniul culturii și, implicit, al protejării patrimoniului cultural.

U.M.P. a derulat și derulează în continuare mai multe programe și proiecte în domeniul patrimoniului cultural, unele dintre acestea²⁵ fiind prezentate în continuare.

Proiectul „Reabilitarea monumentelor istorice din România”²⁶ a fost lansat în anul 2007, fiind instituit printr-un acord-cadru de împrumut încheiat între România și Banca de Dezvoltare a Consiliului European și având ca obiectiv consolidarea și restaurarea a 16 clădiri clasate ca monumente istorice, aparținând unor instituții publice culturale de importanță națională. Împrumutul a fost acordat pentru o perioadă de 20 de ani, valoarea totală a proiectului fiind de 114878000 de euro, din care 32% reprezintă contribuția statului român.²⁷

Beneficiarii acestui program sunt: Muzeul Național de Artă (cu 3 obiective), direcțiile județene pentru cultură Sălaj, Botoșani și Călărași, Muzeul Național „George Enescu” (cu 3 obiective), Biblioteca Națională a României – Filiala „Omnia” din Craiova, Complexul Muzeal Național „Moldova” (cu 2 obiective), Muzeul Național Brukenthal, Muzeul Național de Istorie Naturală

²⁴<http://www.fonduri-ue.ro/poc-2014> (Accesat: 5 noiembrie 2019).

²⁵Aflate în implementare la data de 1 noiembrie 2019.

²⁶https://www.umpcultura.ro/ctg_4_fonduri-rambursabile_pg_0.htm (Accesat: 1 noiembrie 2019).

²⁷https://www.umpcultura.ro/fonduri-rambursabile_doc_5_finantare_pg_0.htm (Accesat: 1 noiembrie 2019).

„Grigore Antipa”, Teatrul Național „Vasile Alecsandri”, Opera Națională București, Muzeul Național al Țăranului Român.

Programul RO-Cultura (Programul PA14 „Antreprenoriat cultural, patrimoniu cultural și schimb cultural”)²⁸, aflat în implementare, este finanțat prin Granturile SEE pentru perioada 2014-2021 și are ca obiectiv general consolidarea dezvoltării economice și sociale prin cooperare culturală, antreprenoriat cultural și managementul patrimoniului cultural, fiind vizate:

- îmbunătățirea managementului patrimoniului cultural prin restaurarea și revitalizarea monumentelor istorice, susținerea expozițiilor inovatoare cu bunuri culturale mobile restaurate și revitalizarea patrimoniului cultural al minorității rome;
- îmbunătățirea accesului la cultură prin consolidarea antreprenoriatului cultural, dezvoltarea publicului și susținerea inițiativelor culturale despre minoritatea romă;
- consolidarea colaborării dintre organizațiile culturale din România și statele donatoare (Norvegia, Islanda, Liechtenstein), prin susținerea cooperării în domeniul patrimoniului cultural și al creației artistice contemporane.

Programul beneficiază de fonduri în cuantum de 29 015 294 de euro (4 352 294 reprezentând cofinanțare națională); din cele 7 apeluri de proiecte din cadrul programului, unul este dedicat restaurării și revitalizării monumentelor istorice, cu un buget de 16 000 000 de euro și un alt apel a fost dedicat susținerii expozițiilor inovatoare cu obiecte restaurate, cu un buget de 1 285 000 de euro.

Valoarea finanțării nerambursabile este de 80% până la 100% din costurile totale eligibile, cuantumul finanțărilor acordate pentru proiecte fiind diferențiat în 3 categorii:

- 200 000 – 2 000 000 de euro;
- 50 000 – 200 000 de euro;
- 50 000 – 130 000 de euro.

Beneficiarii pot fi autorități publice, instituții publice, organizații non-guvernamentale și întreprinderi mici și mijlocii.

Implementarea proiectelor va avea loc până la 30 aprilie 2024.

Programul Transnațional Dunărea 2014-2020a finanțat proiectul „*CultPlatForm 21 - Danube Culture Platform – Creative Spaces of the 21st Century*”²⁹, implementat, în perioada ianuarie 2017 - iunie 2019, de un consorțiu ce a inclus 19 organizații din 8 state ale Uniunii Europene (în România fiind implementat de Unitatea de Management a Proiectului din cadrul Ministerului Culturii și Identității Naționale), bugetul total alocat fiind de 1.6 milioane de euro.

Obiectivul proiectului a fost dezvoltarea unui cadru inovator de creare de politici dedicate rutelor culturale din regiunea Dunării, urmărind identificarea unor obiective de patrimoniu rămase în afara circuitului public, patrimoniu „invizibil”, și reintegrarea lor în acest circuit. De asemenea, prin documentul strategic elaborat în cadrul proiectului, s-au formulat recomandări referitoare la utilizarea sustenabilă a patrimoniului cultural din zona Dunării prin crearea de rute culturale integrate în circuitul turistic, în scopul generării de beneficii economice pentru spațiul dunărean.

²⁸https://www.umpcultura.ro/granturi-see_doc_887_programul-ro-cultura_pg_0.htm (Accesat: 4 noiembrie 2019).

²⁹https://www.umpcultura.ro/proiecte-in-implementare_doc_840_proiectul-cultplatform_21-danube-culture-platform-creative-spaces-of-the-21st-century_pg_0.htm (Accesat: 5 noiembrie 2019).

Programul Transnațional Dunărea 2014-2020 are patru axe tematice prioritare, cea de-a doua fiind „Responsabilitatea față de mediu și cultură în Regiunea Dunării”.

Programul Europa Creativă³⁰ este un program de finanțare complex și de anvergură al Uniunii Europene, dedicat susținerii industriilor creative, culturii și audiovizualului.

Programul are un buget total de 1,46 miliarde de euro pentru perioada 2014-2020 și este gestionat de Comisia Europeană prin Agenția Executivă pentru Educație, Audiovizual și Cultură. Punctele de contact naționale pentru Programul „Europa Creativă” fac parte din Unitatea de Management a Proiectului din structura Ministerului Culturii și Identității Naționale.

Europa Creativă are două subprograme: MEDIA, Cultura și o componentă transsectorială.

Sub-programul Cultura are patru componente:

proiecte de cooperare la nivel european - vizează consolidarea capacității competitive a sectoarelor culturale și creative, la nivel internațional și promovează mobilitatea transnațională; bugetul alocat acestei componente este de 318 milioane de euro; finanțarea poate ajunge la 60% din bugetul eligibil și maximum 200 000 de euro pentru proiecte mici și până la 50% din bugetul eligibil și 2 milioane de euro pentru proiecte de mai mare anvergură;

Rețele europene – vizează promovarea activităților desfășurate de rețelele active în sectoarele culturale; bugetul alocat a fost de 27 milioane de euro (linia de finanțare este în prezent închisă);

Platforme europene - sprijină organizațiile cu statut european, transnaționale, care susțin dezvoltarea de noi talente, colaborarea transfrontalieră în scopul dezvoltării de noi audiențe și stimularea circulației creației artistice la nivel european; bugetul alocat a fost de 27 milioane de euro (linia de finanțare este în prezent închisă);

proiecte de traducere literară.

Pentru finanțare prin sub-programul Cultura sunt eligibile organizațiile non-guvernamentale, instituțiile publice și societățile comerciale private din țările membre U.E. și din alte state, în baza unor acorduri.

Alte acțiuni finanțate prin sub-programul Cultura, în domeniul patrimoniului cultural, sunt: Premiile Europa Nostra (pentru patrimoniu cultural), Marca patrimoniului european, Capitalele europene ale culturii.

Programul COSME 2014-2020³¹ este programul Uniunii Europene pentru Competitivitatea Întreprinderilor Mici și Mijlocii, cu un buget de 2,3 miliarde de euro.

Obiectivul general al programului este consolidarea competitivității și sustenabilității întreprinderilor europene, încurajarea culturii antreprenoriale și promovarea înființării și dezvoltării I.M.M.-urilor. Printre cele 4 obiective specifice ale programului COSME se numără și îmbunătățirea condițiilor-cadru privind competitivitatea și sustenabilitatea întreprinderilor europene, în special a întreprinderilor mici și mijlocii, inclusiv în sectorul turismului și promovarea antreprenoriatului și a culturii antreprenoriale.

---

³⁰<https://www.europa-creativa.eu/> (Accesat: 6 noiembrie 2019).

³¹<http://www.imm.gov.ro/programul-cosme/> (Accesat: 6 noiembrie 2019).

Programul Erasmus+³² este programul Uniunii Europene pentru educație, formare, tineret și sport pentru perioada 2014-2020. Bugetul programului este de 14,7 miliarde de euro, fiind eligibile persoanele fizice, organizații de mai multe tipuri – universități, furnizori de servicii de educație și formare profesională, institute de cercetare, societăți comerciale.

Obiectivele programului sunt:

reducerea șomajului, în special în rândul tinerilor;

promovarea învățământului pentru adulți, în special în domeniul noilor competențe și în cel al competențelor cerute pe piața muncii;

încurajarea participării tinerilor la viața democratică europeană;

sprijinirea inovării, cooperării și reformei;

reducerea ratei părăsirii timpurii a școlii;

promovarea cooperării și a mobilității cu țările partenere ale U.E.

Programul Orizont 2020³³ este programul Uniunii Europene dedicat cercetării și inovării, având un buget de 80 de miliarde de euro pentru perioada 2014-2020, beneficiari fiind universitățile, instituțiile de cercetare și întreprinderile care dezvoltă servicii și produse cu caracter inovator, susținând economia cunoașterii, promovând descoperirile științifice europene și crescând competitivitatea U.E. la nivel mondial.

Acțiunile finanțate sunt cele de cercetare și inovare, de inovare, de coordonare și sprijin; sunt acordate granturi pentru cercetarea de frontieră, pentru formarea și dezvoltarea carierei; prin „Instrumentul pentru I.M.M.-uri” sunt acordate fonduri pentru studii de fezabilitate și pentru proiecte de inovare.

Finanțarea acordată prin Programul Orizont 2020 poate ajunge până la 100% din totalul costurilor eligibile.

În cadrul priorității „Europe in a changing world – inclusive, innovative and reflective societies”, apelul „Reflective Societies: Cultural Heritage and European Identities” se adresează diversității culturale europene urmărind inclusiv sprijinirea utilizării tehnologiilor digitale în vederea analizei, înțelegerii și prezervării patrimoniului cultural, pentru diversificarea interpretărilor construite în jurul bunurilor de patrimoniu.

VI. Concluzii

Din informații prezentate și din analiza din secțiunile anterioare se desprind mai multe concluzii care vor fi prezentate în continuare.

³²https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about_ro (Accesat: 6 noiembrie 2019).

³³https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/sites/horizon2020/files/H2020_RO_KI0213413RON.pdf (Accesat: 6 noiembrie 2019).

Prima chestiune analizată, existența unor structuri responsabile și a unor mecanisme de finanțare în domeniul protejării patrimoniului, a arătat că un sistem complex de autorități, instituții și persoane juridice și fizice de drept privat responsabile pentru protejarea patrimoniului cultural este prevăzut de cadrul normativ actual, ca și câteva mecanisme de finanțare (ce includ și mecanisme proprii de constituire a unor fonduri speciale – Fondul Cultural Național, fondurile constituite din timbrul monumentelor istorice).

Aceste mecanisme de finanțare nu se adresează, însă, tuturor categoriilor de patrimoniu cultural și, mai ales, nu vizează toate categoriile de operațiuni ce, în ansamblu, reprezintă și asigură protejarea patrimoniului, fiind limitate la restaurarea monumentelor istorice și la derularea de proiecte culturale de mică anvergură. Astfel, într-o enumerare cu caracter exemplificativ și deloc limitativ, constatăm absența unor programe permanente, constante, pentru:

- inventarierea generală, la nivel național, a patrimoniului cultural național (mobil, imobil, imaterial);
- colectarea de bunuri culturale mobile, dezvoltarea colecțiilor publice muzeale de bunuri culturale mobile și achiziția de bunuri culturale, în general;
- cercetare științifică în domeniul protejării patrimoniului (investigații, conservare, restaurare, digitizare, documentare);
- conservarea și restaurare patrimoniului cultural mobil;
- protejarea patrimoniului imaterial;
- conservarea, întreținerea și punerea în valoare a patrimoniului cultural imobil aflat în proprietatea publică a statului;
- formarea, specializarea, perfecționarea continuă și mobilitatea specialiștilor din domeniu;
- digitizarea patrimoniului cultural;
- promovarea pe plan internațional a patrimoniului cultural național, dezvoltarea de programe de cooperare internațională.

Înființarea de programe de finanțare permanente pentru activitățile de mai sus și pentru alte activități similare este esențială pentru protejarea reală a patrimoniului cultural național, dar și pentru furnizarea adecvată de servicii publice culturale în beneficiul cetățenilor și pentru păstrarea interesului pentru patrimoniu și pentru conștientizarea importanței lui pentru societate, pentru comunități – un **program permanent de strângere de fonduri** provenite din donații ar putea servi și el atingerii acestor obiective.

În cazul programelor deja existente, numărul mic de bunuri culturale care au beneficiat de finanțare indică nu doar insuficiența flagrantă a fondurilor alocate, ci și o incapacitate administrativă, instituțională de a aplica la schemele de finanțare curente și de a gestiona astfel de fonduri – această incapacitate este reflectată în numărul mic de solicitanți și de proiecte propuse pentru finanțare (în cazul programului gestionat de A.F.C.N., dar nu numai). Această situația ar putea fi remediată nu atât prin măsuri cu caracter normativ, cât cu caracter administrativ – pregătirea personalului din sector, înființarea de structuri specializate în accesarea programelor de finanțare și în implementarea proiectelor finanțate, în cadrul instituțiilor publice de specialitate.

În raportul³⁴ de activitate al managerului I.N.P., pentru anul 2018, sunt semnalate câteva probleme de gestionare a fondurilor, care au condus la nerealizarea sau întârzierea unor proiecte:

---

³⁴ Pagina de internet a Institutului Național al Patrimoniului - https://patrimoniu.ro/images/INP_Raport%20de%20management_2018.pdf (Accesat: 6 noiembrie 2019).

- **nealocarea subvenției** de către Ministerul Culturii și Identității Naționale în **termenele prevăzute**, întârzierile ducând la imposibilitatea implementării proiectului de reabilitare a sediului central al instituției în cursul anului financiar 2018 (prin nefinalizarea procedurii de achiziție publică în timp util); aceeași întârziere a afectat și derularea proiectului internațional „Innocastle”, cu consecința unei absorbții scăzute a fondurilor externe nerambursabile de către I.N.P.;
- **difficultăți** în gestionarea fondurilor, care decurg din termenele și procedurile de derulare a **achizițiilor publice**, inclusiv a procedurilor A.N.A.P.;
- **necorelarea dintre alocarea fondurilor și perioada optimă pentru desfășurarea lucrărilor asupra imobilelor**, acestea neputând avea loc în anotimpul rece, rectificările bugetare pozitive din lunile septembrie-octombrie nu se pot valorifica înainte de încheierea exercițiului bugetar anual;
- **precaritatea planificării bugetare a M.C.I.N. în raport cu planificarea activităților instituțiilor din subordine (I.N.P.)**, necorelarea dintre planificarea unor programe naționale strategice și planificarea resurselor financiare și umane necesare realizării respectivelor programe („Centenar”, „Anul European al Patrimoniului Cultural”).

Cadrul special de acordare de finanțări publice pentru conservarea și restaurarea bunurilor culturale clasate, în special a celor ce fac parte din categoria patrimoniului imobil aflate în proprietate privată, nu permite recuperarea fondurilor publice alocate decât în cazul vânzării bunurilor imobile într-un termen de 10 ani și doar sub forma efectivă a recuperării sumelor distribuite. Principiul utilizării eficiente a fondurilor publice ar trebui să se regăsească transpus în prevederi legale care să permită compensarea investițiilor publice și prin valorificarea în interes și beneficiu public a bunurilor culturale conservate și restaurate prin acest mecanism de finanțare.

În ceea ce privește **facilitățile fiscale**, analiza actelor normative aplicabile a relevat un număr mare de beneficiari potențiali ai scutirii sau reducerii de taxe și impozite pentru bunuri aparținând preponderent patrimoniului cultural național imobil (monumente istorice).

Un aspect particular, discutabil din perspectiva echității sociale și a protejării de către stat a dreptului constituțional de acces la cultură, drept asigurat în principal prin păstrarea în circuit public a bunurilor culturale semnificative pentru civilizația universală și cultura națională, este scutirea de plata taxelor de timbru judiciar instiuită pentru acțiuni în revendicarea unor bunuri aflate în patrimoniul public, aceste acțiuni, multe dintre ele controversate, conducând la pierderi importante de bunuri din colecțiile publice ale instituțiilor muzeale și îndepărtându-se mult de intenția reparației echitabile care pare să fi stat la baza acestor prevederi legale.

Scutirea de plata taxelor succesoriale pentru bunuri culturale mobile clasate moștenite aduce un beneficiu semnificativ moștenitorilor rezervatari, însă nu este prevăzută nici o măsură de compensare a taxelor datorate, prin activități în folos și interes public. În această situație, extinderea facilității prevăzute pentru alte categorii de moștenitori – cea de a ceda bunurile clasate moștenite în contul taxelor succesoriale datorate -, este o formulă mai potrivită de echilibrare a interesului privat cu cel public.

Așa cum am arătat deja, deși unele dintre aceste facilități sunt menite a susține activitățile non-profit, spre deosebire de prevederile legale în materie din țări cu tradiție în protejarea patrimoniului cultural (Italia, Franța, Marea Britanie), interesul public și valorificarea prin includerea în circuit public a bunurilor culturale ce fac obiectul acestor înlesniri nu sunt condiții necesare și obligatorii pentru a beneficia de facilitățile respective, această situație necesitând o corectare în viitor, în sensul

introducerii unor obligații în contrapartidă, care să justifice pierderile înregistrate de bugetul de stat sau, după caz, de bugetele locale, prin modificări și îmbunătățiri ale cadrului legal în ansamblul său, inclusiv prin soluțiile propuse prin proiectul Codului patrimoniului cultural, astfel încât **servirea interesului public** să fie **principiul general**, fundamental al oricăror măsuri fiscale speciale aplicabile domeniului patrimoniului cultural.